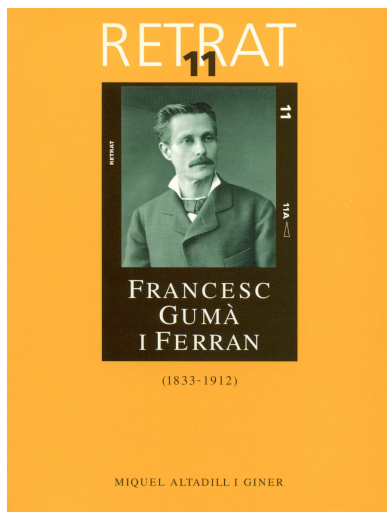

RETRAT N. 11
FRANCESC GUMÀ I FERRAN
(1833-1912)
Miquel Altadill i Giner

PRESENTACIÓ

L'Ajuntament de Vilanova i la Geltrú vol reconèixer públicament la trajectòria humana i professional de persones nascudes o veïnes de la nostra vila. La voluntat d'aquest fet és reconèixer la seva tasca en favor de la ciutat, de mostrar arreu els nostres valors i d'ajudar a enaltir el nom de Vilanova i la Geltrú.

Són homes i dones que tenen o han tingut en el seu temps un tarannà especial per la senzillesa i la humilitat, el treball constant, la dedicació i la recerca de la solidaritat i la tolerància. Homes i dones que exalcen el nom de la nostra ciutat i que mereixen aquest reconeixement.

Volem que siguin homenatges especials i emotius, que interpretin una voluntat compartida per tothom, perquè el seu esperit de servei enriqueix els valors de la nostra societat, de la nostra ciutat.

El nostre tarannà ha estat la suma de diferents aportacions individuals de ciutadans com ells, persones que per sobre dels seus interessos particulars han buscat l'espai comú i que pel seu esforç han entrat en la història de la ciutat.

ESTEVE ORRIOLS I SENDRA

Alcalde de Vilanova i la Geltrú

BIOGRAFIA

◁ Infantesa, viatge a Matanzas i retorn a Vilanova ▷

Francesc Gumà i Ferran, el tercer d'onze germans, va néixer la matinada del dimecres 27 de març de 1833 al carrer de Sant Gervasi, número 22 de Vilanova i la Geltrú. Malgrat que el seu pare, Sebastià Gumà i Soler, pertanyia a la ja consolidada burgesia vilanovina, havia fundat a Vilanova la primera empresa tèxtil i segona de Catalunya i Espanya, el jove Gumà rebutjà la seva privilegiada posició i, donant ales a les seves inquietuds, sol·licità dels seus pares, quan tan sols comptava setze anys, l'autorització per a embarcar-se cap a les Antilles. Davant la seva insistència, i encara que de no molt bon grat, aquests feren possible que es complís el seu particular somni, i d'aquesta manera, després de trenta-set dies de viatge, el dilluns 10 de desembre de 1849 arribava al port de Matanzas, amb una il·lusió desmesurada i amb unes adreces de vilanovins residents en aquella població.

S'adreçà a un magatzem situat al mateix port, els propietaris del qual, nadius de Vilanova, l'acolliren amb tot el seu millor afecte, i amb el càrrec de meritori començà la seva tasca en el negoci.

Va conèixer moltes famílies vilanovines i quan tot just començava a familiaritzar-se amb els costums, gents i ambients, rebé la mala nova de la mort del seu pare, esdevinguda a Vilanova el dimarts 7 de maig de 1850.

Va estar a punt de retornar a casa, però desitjós de complir les promeses donades als seus pares, amb el pensament posat en l'exemple paternal i dedicant-se de ple a la seva professió, va anar recollint els fruits del seu esforç i de la seva intel·ligència, mèrits pels quals fou ascendit primer a encarregat, després a cap de serveis i finalment, amb tan sols divuit anys, va ésser nomenat director. Un any més tard li van oferir la gerència i uns mesos després, en haver decidit tornar a Vilanova, els seus amos li varen vendre la firma social.

Com a propietari, Gumà, després d'un temps de preparatius, es dedicà a la importació i exportació amb països sud-americans com Argentina, Uruguai i Brasil, entre altres. D'aquesta manera, aquell modest magatzem s'anava transformant en un important centre comercial.

Desitjós de retrobar-se amb els seus, set anys després d'haver-se absentat, feia la primera visita familiar el mes de gener de 1857, visita, que entre altres coses, li va servir per a concertar intercanvis de productes entre aquesta zona i les Antilles.

Un any més tard es casava amb una jove matancera filla de catalans de Lloret de Mar. El lloc escollit fou el santuari aixecat pels catalans en honor a la Verge de Montserrat.

A causa del prestigi i de la reputació adquirits, fou nomenat cònsol pel Tribunal de Comerç i vocal de la sucursal del Banc Espanyol. Va tenir cura de l'estudi per a construir un aqüeducte que subministrés aigua potable a la població, i en presentar-lo a la corporació municipal, aquesta va acceptar-lo, ja que la proposta era vàlida i viable. Dos dies més tard, però, el món financer sorprenia tothom amb una nefasta notícia que podia engendrar un gran trastorn de conseqüències irreparables: el Banc de Sant Carles havia fet crac.

Tot exposant la seva fortuna, Gumà s'enfrontà amb els consellers i principals directius del banc i, amb la seva intervenció decisiva, salvà del naufragi l'entitat bancària i de la possible misèria dues mil famílies modestes. En pocs dies les cotitzacions de les accions es revaloritzaren de trenta-cinc a tres-centes.

En els seus viatges a Vilanova va observar totes les qüestions que requerien la seva atenció i així, d'aquesta manera, va començar una campanya per ultimar la façana principal de l'església arxiprestal de Sant Antoni Abat; va fer col·locar les voreres a la rambla Principal; va adquirir dues hortes que impedien la línia recta de l'avinguda principal i organitzà una altra subscripció per col·locar trenta-vuit bancs de pedra a la rambla Principal, per un cost de 3.595.- pessetes.

De nou a Matanzas, el 10 d'octubre de 1868 esclatà la insurrecció del rebel Céspedes, i Gumà hagué d'incorporar-se a l'exèrcit, i en pocs mesos fou ascendit a comandant. A finals de 1870 una espantosa tempesta de vent i aigua, amb greus inundacions per haver sortit de mare el cabal dels rius Yumurí i San Juan, ocasionà grans desperfectes, tant a l'agricultura com als habitatges, i fins i tot féu que les barques d'estavelléssin entre elles.

En mitigar la dantesca situació, Gumà va captar de nou l'atenció i estima de tothom, socorrent els més necessitats, oferint la seva llar a mitja dotzena de famílies que s'havien quedat sense habitacle i organitzà, encapçalant-la, una humanitària campanya per afavorir tots els damnificats que, en rebre suport ben aviat arribà a una xifra que superava el mig milió de pessetes.

Per la seva abnegada i generosa tasca, el governador va proposar personalment que se li atorgués la gran Creu Carles III, però en contra del que s'ha publicat en alguna ocasió, Gumà mai no va rebre la distinció, puix que pel que es veu els prestatges del Ministeri eren massa grans i espaiosos per a controlar el recorregut del document. Quan Josep Coroleu comentava aquesta fita feia el comentari següent: "Si en lloc d'arrancar víctimes a la tempesta, les hagués ocasionat Gumà a la guerra, més d'una medalla li penjaria del pit".

En canvi, la seva popularitat entre tots els matancers sí que va créixer, i quedà plasmada quan en les properes votacions el proclamaren diputat a Corts per la província.

Gumà havia tingut set fills: Mercè, Marina, Odila, Dolors, Sebastià, Cristina i Francesc. El dia 22 de gener de 1863 rebia la nova de la mort de la seva mare;

el 19 d'agost de 1864 perdia la seva filleta Dolors de dos anys d'edat; el 12 d'agost de 1869 moria el seu fill Francesc dinou dies després d'haver nascut i el 23 de març de 1871 moria la seva filla Cristina de cinc anys i mig.

Aquesta darrera pèrdua motivà que Gumà, vint-i-dos anys després d'haver arribat a Matanzas, decidís, escoltant les prescripcions dels metges, vendre's les seves propietats i retornar definitivament a la seva Vilanova natal, per tal de descansar i recuperar la seva delicada i malmesa salut.

◁ **Millores a Vilanova. Concessió del ferrocarril de la costa** ▷

Pel que es veu, els metges ignoraven el pou de vitalitat que posseïa Francesc Gumà. En arribar a Vilanova l'únic que no va fer mai va ésser reposar.

Tres mesos després, novembre de 1871, anuncià la subhasta de les obres per a construir una capella bizantina i el remodelament del cementiri, la licitació dels quals s'atorgà a mitjans gener de 1872 al mestre d'obres Josep Alemany, per vuit mil pessetes.

El 7 de desembre presentava un projecte de modest carrilet de via estreta de Vilanova a Barcelona, de cost reduït i d'interessants rendiments. Dos anys més tard era declarat d'utilitat pública, si bé en coincidir amb el projecte d'un tramvia de Barcelona a Vilanova que havia presentat amb anterioritat Cristòfor Raventós, preferí desistir i aleshores, la seva concessió va quedar anul·lada.

Cinquanta-set anys després del començament del traçat de la rambla Principal, gràcies al fet que Gumà havia anat adquirint pel seu compte algunes finques i hortes que m'impedièn el traçat recte, amb la compra de l'horta Miró o de Gadalla, va permetre que el dimarts 24 de setembre de 1872 fos una realitat la perllongació de la rambla Principal fins uns metres més enllà de la rambla Transversal, que sumava, aleshores, un total de 637 metres lineals. Aquesta generositat de Gumà fou corresposta pels veïns del passeig central i per altres vilanovins que van oferir-li en prova d'agraïment un passeig totalment il·luminat i adornat, tot plegat, es va celebrar amb el llançament d'un espectacular castell de focs artificials, al temps que la banda de música dirigida pel mestre Magí Sans recorria les principals vies interpretant un selecte repertori.

A primers de 1873 Gumà adquiria els arbres plataners que es plantarien a la rambla Principal, i es va oferir també per a cobrir les futures despeses de les corresponents esporgades.

El dia 3 de setembre, Gumà, amb la col·laboració de Pau Soler Morell, feia arribar la Rambla, des de la Transversal fins al carrer de Conxita Soler, per la qual cosa ja se sumaven 1040 metres lineals.

A primers de novembre Gumà també contractava els arbres plataners per tal que es plantessin a la rambla Transversal.

El gener de 1874 va fer aixecar un plànol de l'eixampla de Vilanova, i a finals del mateix any donava una escola per a les nenes del barri de la marina.

Tot just un any més tard, presentava els plànols d'un projecte de port a la rada vilanovina.

També fou el promotor de la societat Tramvies de Barcelona a Sants i de Barcelona a Sant Andreu.

D'altra banda, i per manca de recursos, la concessió abans esmentada a Cristòfor Raventós no va prosperar i va quedar anul·lada, i aleshores Gumà sorprengué tothom tornant a agafar la iniciativa, i així el 27 de novembre de 1876, se'n va anar a Madrid i va reunir els diputats i senadors següents: Albert de Quintana Combis, Víctor Balaguer Cirera, Joaquim Valentí Fontrodona, Marià Pons Espinós, Emili Castelar Ripoll, Manuel Alonso Martínez i Antoni Castell de Pons, els exposà la situació crítica i penosa d'una població regularment desnonada, que per la seva activitat i iniciatives empresarials i comercials mereixia trobar un accés més fàcil a les vies de comunicació que el que la mare naturalesa li havia concedit. Gumà sol·licità un tren de via ordinària, amb sortida de Barcelona i que, seguint la línia de la costa fins a Vilanova, prosseguís fins a Valls com a terme de la línia.

Convençuts de l'exposició Gumà, d'immediat es va redactar una Proposició de llei que va anar tres dies més tard al Congrés dels Diputats, després passava a les seccions per a nomenament de comissió. El 6 de desembre al Congrés es feia el dictament favorable relatiu a la Proposició de llei; el Congrés ho prenia en consideració el 13 i aprovava el Projecte de llei i acordava passar al Senat l'expedient favorable; el 19 de desembre les Corts aprovaven el Projecte de llei el Senat ho presentava a la sanció reial el dimecres 3 de gener de 1877. Finalment, deu dies més tard, *La Gasetta* publicava la llei, signada per Alfons XII, per la qual es concedia a Francesc Gumà i Ferran l'autorització per a construir un ferrocarril de Valls a Vilanova i Barcelona, sense cap tipus de subvenció ni auxili de l'Estat, amb una sèrie de normatives obligatòries.

◁ **Captació del capital per la societat del ferrocarril. Constitució de la companyia "Ferrocarrils de Valls a Vilanova i Barcelona". Inauguració de les obres. Altres millores. Concessió del ferrocarril directe** ▷

Quines cridòries i esvalots s'armaren a Vilanova el 4 de gener en assabentar-se tothom de la notícia telegrafiada des de Madrid al Diario de Villanueva, en la qual es comunicava que la concessió era un fet, car, després d'haver salvat tots els dificultosos esculls oficials, ja es presentava a la signatura reial.

D'immediat es convocà una reunió pública al Teatre Principal, de Vilanova, per al dimecres 10 de gener de 1877, local que fou ocupat de gom a gom per un entusiasmat auditori que va rebre una memòria preliminar del ferrocarril en qüestió.

L'acte fou presidit pel batlle de Vilanova, el jutge del partit i el propi concessari. A instàncies de l'alcalde prengué la paraula un eloqüent Gumà que, després d'una cordial salutació, féu una ressenya de les nombroses dificultats que havia combatut abans de rebre la concessió; prosseguí que esperava trobar el ressò amb la gent veïna de totes les poblacions per on passaria el ferrocarril, cosa que els permetria sortir de l'aïllament en què es trobaven. Posteriorment comentà que els 90 quilòmetres de via, entre la compra dels terrenys i el material fix i mòbil, podrien costar uns quinze milions de pessetes, i amb la deguda aplicació al capital, els rendiments serien segurs, com ho demostrava a la memòria preliminar que els havia fet arribar. Comentava, que s'havia proposat crear 30.000 accions de 500 pessetes cadascuna amb còmodes pagaments, i que la societat no es constituïria fins a tenir subscrietes dues terceres parts de les accions, o sia, deu milions de pessetes.

Finalment va demanar l'honor de deixar-li encapçalar la subscripció, i va fer una comanda de mil accions per un valor de 500.000 pessetes.

A primers d'abril s'informava que Gumà formava part activa de la comissió encarregada de portar a terme les obres de la carretera de les costes, per la qual cosa aportaria el capital necessari, ja que s'havien acabat els recursos populars.

Com més immers estava Gumà vetllant pel feliç desenvolupament de tots els seus projectes, especialment el del ferrocarril, els estudis del qual els havia confiat a l'enginyer Cels Xauradó i Rovira, el dia 22 de maig del mateix 1877, passava pel tràngol de perdre la segona de les seves filles, Marina, de disseny anys d'edat.

Malgrat l'eufòria que vivia Vilanova i qualsevol de les altres 15 poblacions per on passaria el ferrocarril, això no es va veure confirmat en l'adquisició d'accions, fins a tal punt que, un any just després d'oberta la subscripció, sols s'havien venut set milions i mig de pessetes, dels quals cinc milions ja eren de capital vilanoví. Quatre milions i mig d'ells eren accions adquirides per la burgesia vilanovina.

Com que Gumà havia acordat no constituir la Societat Constructora i Explotadora de la Línia fins tenir subscrietes les dues terceres parts del capital pressupostat, decidí anar-se'n a Cuba amb l'objectiu de cercar entre tots els vilanovins i catalans residents a la populosa illa antillana els dos milions i mig de pessetes que li mancaven.

Entre l'Havana, Cárdenas, Cienfuegos i especialment Matanzas, que va subscriure accions per un valor d'1.325.000 pessetes, va assolir l'objectiu. Des de Cuba es traslladà als Estats Units d'Amèrica, Anglaterra i París a fi de documentar-se en qüestions tècniques ferroviàries i va començar a fer comandes per a la futura via fèrria, al temps que enllestia durant el viatge una atractiva memòria descriptiva, facultativa i econòmica que posteriorment lliuraria a tots els accionistes.

El traçat de la línia es va subhastar per seccions, la qual cosa va representar uns importants beneficis respecte a les quantitats pressupostades.

El divendres 28 de juny de 1878 es va constituir la Companyia del Ferrocarril de Valls a Vilanova i Barcelona, que designà la Junta de Govern següent:

- Francesc Gumà i Ferran, director gerent
- Pau Soler i Morell, president
- Joan de Torrents i Higuero, vicepresident
- Agustí Pujol i Conill, secretari general
- Vocals: Francesc Olivé i Maristany, Joan Bofill i Martorell, Domènec Sanromà i Martí, Pere Nolasc Pujol i Gumà, Francesc Taulina i Garriga, Ramon Castellet i Sampsó, Emili Vidal i Torrents, Bru Cuadros i Vidal i Antoni Samà i Urgellès.
- Vocals suplents: Casimir Girona i Agrafel, Jaume Mariano Ramona i Mayner, Cristòfol Juandó i Rafecas, Isidre Marquès i Riba, Josep Cruset i Sabaté i Josep Santacana i Castany.

Totes les despeses avançades fins aleshores per Gumà, acceptà rebre-les en accions de la societat. També s'acordà que dotze dies més tard amb motiu de la festivitat de Sant Cristòfor, s'inaugurarien les obres del ferrocarril al turó de darrere de l'ermita que portava aquest nom.

I el dimecres 10 de juliol de 1878, enmig de repicades generals, festeigs populars, carrers engalanats, bandes de música interpretant les seves més alegres melodies i amb una nombrosa gentada expectant, amb molts forans de totes les poblacions per on passaria el tren, se celebrà una joiosa i emotiva jornada dedicada a la inauguració de les obres del ferrocarril.

El moment culminant fou als voltants de dos quarts de set de la tarda quan tota la comitiva es dirigí a l'extrem est de la rambla Transversal, tocant la Sínia Xerta, on fou lliurat a Gumà un picot d'argent adquirit per subscripció popular, i amb el qual va donar tres cops contra un petit mur al temps que al pujol de Sant Cristòfor es disparaven tres-centes barrinades com a començament de les obres del ferrocarril.

Després, la comitiva, aclamada per tota la munió enfervorida s'adreçà a l'Ajuntament i posteriorment a les oficines del ferrocarril on se celebrà un banquet.

El 12 de juliol de 1879 moria, víctima de l'escarlatina, la seva esposa, Cristina Surís, de 39 anys d'edat, i durant uns mesos Gumà s'apartà de l'opinió pública, però en rebre el nomenament com a secretari de les seccions de Tributació i Subvenció a la Comissió de Reformes de l'illa de Cuba, preparà una extensa memòria acompanyada d'interessants dades estadístiques, sobre la necessitat i manera de practicar una beneficosa reforma en el sistema tributari a Cuba.

Mentre les obres del ferrocarril prosseguien a un ritme trepidant, amb cinc mil treballadors al llarg de la línia i on mil quatre-cents estaven organitzats en brigades de dia i ni en els quinze túnels per perforar a les costes del Garraf, el dia 19 de febrer de 1880 el gendre de Gumà, Ramon Gou, presentava a la capital una Proposició de Llei per construir un ferrocarril que, amb sortida des

de Madrid, empalmés amb la línia del ferrocarril de Valls a Vilanova i Barcelona. Del Congrés va passar a la corresponent sessió, i en ser presa en consideració, la Proposició de llei va passar a les seccions per a nomenament de comissió; la sessió de Corts va informar al Congrés on el dia 5 de març s'autoritzava la construcció del ferrocarril directe i tres dies més tard el Projecte de llei quedava aprovat, l'expedient va passar al Senat, que ho aprovava el dia 19, i ho passava a la sanció reial.

La nova línia, en el seu recorregut, economitza cent quilòmetres respecte a l'altra línia establerta.

El 9 de març es va celebrar a l'Ajuntament una sessió pública en la qual es va aprovar nomenar comissions per erigir en un lloc públic un monument que perpetués la inauguració del ferrocarril fins a Vilanova i en honor del seu infatigable iniciador.

El 13 de maig, una vegada canalitzada la rambla de la Pau, es col·locaren els canelobres dels fanals de l'enllumenat que havia regalat Gumà.

El dimarts 31 d'agost, a dos quarts de dotze de la nit, va quedar obert en la seva totalitat el túnel més llarg a les costes del Garraf, de 686 metres en el promontori de la Falconera. Això va significar un gran esdeveniment, i els cors de La Unió Villanovesa van estar presents entonant les estrofes de *La Maquinista* a la mateixa entrada del túnel.

A meitat d'octubre es va formar una comissió per tal d'organitzar durant l'any 1882 una exposició regional, amb un pressupost de 82.287 pessetes, i es va calcular una xifra de 50.000 visitants al recinte firal els quals pagarien una entrada d'una pesseta.

En la sessió que va tenir lloc a l'Ajuntament, també s'acordava celebrar un certamen literari presidit per Víctor Balaguer i el pare escolapi Eduard Llanas, al qual assistiren Josep Coroleu, Marià Aguiló, Dàmas Calvet i Josep Pella i Forgas.

L'1 de novembre es constituïa la junta directiva de l'Exposició Regional, de la qual formaven part: el pare Eduard Llanas i Jubero, Teodor Creus i Corominas, Francesc Ferrer i Ferret, Enric Puig i Rafecas, Frederic Vidal i Ferrer, Bonaventura Sans i Ferrer, Manuel Marquès i Puig i el propi Gumà.

◀ Projecte de creació i constitució del Banc de Vilanova. Unió de la via fèrria entre Barcelona i Vilanova. Establiment del Consell d'Administració de la societat Ferrocarriles Directos de Madrid y Zaragoza a Barcelona. Construcció del Parc Gumà ▶

El 21 de gener de 1881 veien la llum els estatus, el reglament i la memòria preliminar sobre el projecte d'un banc a Vilanova. Es pretenia reunir un capital de cinc milions de pessetes representat per cinc mil accions de mil pessetes

cadascuna, hi va haver una demanda de compra per un total de 94.316 accions.

Així el 3 de març quedava constituït el Consell d'Administració del Banco de Villanueva, d'acord amb aquests càrrecs:

- Joan de Torrents i Higuero, president
- Pau Soler i Morell, vicepresident
- Josep Oriol Puig i Rovirosa, secretari
- Josep Gassó i Badia, administrador
- Vocals: Francesc Gumà i Ferran, Manuel Carreras i Girona, Isidre Marquès i Riba, Bonaventura Sans i Ferrer, Bru Cuadros i Vidal, Francesc Ferrer i Ferret, Antoni Torrents i Higuero, Isidre Puig i Rafecas, Pau Alsina i Montaner.
- Suplents: Antoni Samà i Urgellès, Francesc Garriga i Soler i Enric Puig i Rafecas.

Signaran l'escriptura de creació i l'acta de constitució com a testimonis Josep Morató i Reambau i Joan Ill i Almirall.

El 27 de setembre quedava unida la via fèrria entre Vilanova i Barcelona. Al voltant de les onze del matí arribava a Vilanova la locomotora *Dos de Mayo* arrossegant un parell de vagons que transportaven les personalitats més rellevants de la companyia ferroviària, els quals foren aclamats per una multitud que omplia l'estació de gom a gom.

El 19 de novembre quedava constituït el Consell d'Administració de la societat *Ferrocarriles Directos de Madrid y Zaragoza a Barcelona*, d'acord amb aquests càrrecs:

- Francesc Gumà i Ferran, director gerent
- Pau Soler i Morell, president
- Joan de Torrents i Higuero, vicepresident
- Agustí Pujol i Conill, secretari general
- Vocals: Francisco Romero i Robledo, Víctor Balaguer i Cirera, Antoni Samà i Urgellès, Cristino Martos i Balbi, Pere Nolasc Pujol i Gumà, Bru Cuadros i Vidal, Joan Bofill i Martorell, Francesc Taulina i Garriga, Pere Odena i Pujol, Luís Page i Blake, Domènec Sanromà i Martí, Francesc Olivé i Maristany, Antoni Torrents i Higuero, Luis Navas i Quintairos, Ramon Gou i Andreu i Camil Julià i Vilasendra.
- Suplents: Gabriel Fernández i Cadórniga, Juan de Magaz i Jaime, Antonio Beringola i Mario i Ramon Castellet i Sampsó.

El 24 de novembre arribava a Vilanova el jardiner i horticultor Ramon Oliva encarregat de construir un parc al costat del col·legi Samà.

Les set locomotores muntades portaven aquests noms: *Victor Balaguer, Gumà, Soler Morell, Vilanova, Valls, Barcelona* i *4 de juny*. També hi havia la *2 de Mayo* destinada a l'assentament de les vies i s'estava muntant la locomotora que portaria el nom de *Matanzas*.

◁ 20 de desembre de 1881: Inauguració del ferrocarril de Barcelona a Vilanova. Celebracions i inauguracions ▷

A les dotze del migdia del dijous 29 de desembre de 1881, arribava finalment el ferrocarril fins a Vilanova. Durant quatre dies seguits la població va viure intensament les festes mai somiades fins aleshores.

El 29 féu la benedicció de la línia el bisbe Josep M. Urquinaona; després se celebrà un tedèum a l'església parroquial de Sant Antoni Abat; al migdia hi va haver un dinar per a 500 comensals i a la tarda i vespre hi hagueren representacions teatrals i operístiques, així com una exhibició pirotècnica.

L'endemà se celebrà el Certamen Liberari al Teatre Tívoli Villanovés amb la presència dels literats catalans Balaguer, Coroleu, Aguiló, Calvet i Pella. A la tarda, l'Ajuntament oferí un banquet al concessionari del ferrocarril i la seva junta de govern, al qual també van assistir personalitats rellevants del món de la cultura, la política, la indústria i els mitjans de comunicació. A partir de les onze de la nit començaren els balls a totes les societats i salons, cal destacar el que, amb tota la distinció, se celebrà al Círculo Villanoves, amb l'orquestra dirigida pel mestre Antoni Urgellès.

El dissabte 31 a les onze del matí es col·locava la primera pedra al monument situat a la plaça de l'Estació, que haria de commemorar la data de la inauguració del ferrocarril de Vilanova i el nom del seu iniciador; aquest monument s'erigiria gràcies als fons recollits per subscripció pública. A les quatre de la tarda, es posava la primera pedra del monument que, també per subscripció pública dedicava Vilanova al seu fill il·lustre Josep Tomàs Ventosa i Soler. El seu emplaçament era el centre de la plaça de la Vila. A les set de la tarda, totes les personalitats foren obsequiades amb un te selecte al Círculo Villanovés. A les deu de la nit, a l'encreuament de la rambla Transversal amb la plaça de l'Estació, es va disparar un extraordinari castell de focs artificials i una hora i mitja més tard, a l'envelat de la plaça de l'Estació, Gumà va obsequiar tots els socis de les entitats vilanovines amb un ball popular de cap d'any.

El diumenge, 1 de gener de 1882, quart i darrer dia de les festes, s'inicià a les nou del matí a la plaça de l'Estació amb una missa de campanya. En acabar l'ofici religiós, es procedí a la solemne col·locació de la primera pedra del futur edifici públic *Biblioteca Museu Balaguer*. A les cinc de la tarda, Gumà va lliurar al poble de Vilanova el parc que havia fet construir per un import de 65.980 pessetes. En acabar, es dirigiren a l'Ateneo Villanovés on se celebrà una brillant vetllada literària amb un invitat d'honor d'excepció: José Zorrilla i Moral.

Amb motiu de l'arribada del ferrocarril a Vilanova, el rei Alfons XII va oferir a Francesc Gumà el títol de marquès de Vilanova i la Geltrú, que aquest va declinar amb tota la seva modèstia, al·legant que no li agradaven les ostentacions.

◁ **28 de maig-26 de novembre 1882: exposició regional de Vilanova** ▷

El dia 5 de gener acabava la plantació dels arbres que havia donat Gumà a la rambla Samà.

A finals de mes, Gumà i Balaguer aconseguien que la Direcció General de Comunicacions aprovés que la correspondència es pogués portar per via fèrria des de Vilanova a Barcelona. No es va inaugurar, però, fins l'any següent.

El 30 de gener s'enderrocava la casa número 56 del carrer de Sant Gervasi, cantonada amb el carrer de Sant Joan, que Gumà cedia en el seu afany d'arreglar l'esmentat carrer.

El diumenge, 28 de maig, s'obriren les portes de l'Exposició Regional de Vilanova, que ocupava una superfície de 25.000 metres quadrats, 5.000 d'ells edificats i dividits en 15 galeries destinades a agricultura, viticultura, indústria, pintura, escultura, ciències, etc. El nombre d'expositors fou de 675 i es va rebre la visita de destacades personalitats, entre elles, la del gran novel·lista Benito Pérez Galdós.

El diumenge, 26 de novembre, després de sis mesos de certamen, es va celebrar amb tota brillantor la clausura de l'Exposició Regional.

Des de finals de setembre s'havien instal·lat frens Westinghouse, els primers a tot el país, que permetien frenar al mateix temps la locomotora i els cotxes.

◁ **Inauguració del ferrocarril fins a Valls** ▷

Després d'haver-se superat el pont de Cubelles sobre el riu Foix i d'inaugurar-se les seccions fins a Calafell i Sant Salvador, finalment el dimecres, 31 de gener de 1883 arribava el ferrocarril fins a Valls.

Foren dos dies que tothom va viure molt intensament i, durant aquestes Festes del Carril, tingueren lloc tota mena d'actes populars i culturals entre ells el nomenament de Gumà com a fill adoptiu de Valls. Hi van assistir destacats literats com Víctor Balaguer, Angel Guimerà, Francesc Mateu, Emili Vilanova, Marià Aguiló, Josep Feliu, Maria Josep Massanès, Manuel Milà, Josep Ixart, Dolors Monserdà, Narcís Oller, Frederic Soler, Artur Masriera, Ferran Agulló, etc.

◁ **Importants inauguracions. Segons núpcies de Gumà. Dimissió com a director gerent de la societat del ferrocarril. Mort de Gumà** ▷

El dimecres, 28 de febrer de 1883 era col·locada l'estàtua de bronze de Josep Tomàs Ventosa i Soler sobre un pedestal a la plaça de la Vila, de manera que va quedar enllestit el monument a l'insigne vilanoví.

El 24 d'octubre s'anunciava oficialment la propera obertura del carrer del Forn (del Vidre), terrenys que havia lliurat Gumà a l'Ajuntament, per tal d'obrir una nova artèria vial des de la Rambla fins a la plaça de l'Estació.

El diumenge, 18 de novembre, es va inaugurar el monument situat a la plaça de l'Estació i destinat a commemorar l'arribada del ferrocarril a Vilanova i al seu promotor Francesc Gumà.

El diumenge, 26 d'octubre de 1884, s'inaugurava la Biblioteca Museu Balaguer, amb un emotiu discurs de l'atorgant.

El dijous, 20 d'agost de 1885, Francesc Gumà i Dolors Soler i Morell es casaven en segones núpcies a la parròquia de la Concepció de Barcelona.

El dia 5 de març de 1886, Francesc Gumà presentava la dimissió com a director gerent de la companyia del ferrocarril.

Les seves darreres activitats públiques a Vilanova serien un nou perllongament de la rambla de la Pau i l'actuació com a intermediari en la venda dels terrenys de la rambla de la Pau del Banc de Vilanova a l'industrial italià Giovanni Battista Pirelli.

El dia 9 de març de 1910 moria la segona esposa de Gumà, Dolors Soler, i el dilluns, 16 de desembre de 1912 moria a Vilanova, als 79 anys d'edat, el personatge central d'aquesta obra.

◁ **Francesc Gumà i Ferran, gran home de bé i clan desenvolupament Vilanoví** ▷

És evident que Vilanova ha assaborit al llarg de la seva dilatada història tres moments culminants: la recepció de la Carta Poble, la inauguració de les obres del carril i l'arribada del ferrocarril.

Possiblement, es deuen haver viscut altres situacions significants i esdeveniments històrics populars prou importants, però no hi ha cap dubte que, des de la concessió de la Carta Poble, no es coneix un altre moment tan important per a la història local com aquell en què per fi es trencaven les cadenes de l'aïllament en què al llarg dels segles –des de la seva fundació– havia estat postrada aquesta activa població que, malgrat l'enginy i el dinamisme dels seus habitants, amb prou feines podia comunicar-se amb els seus veïns més propers.

Des de sempre i perquè la mare topografia així ho havia disposat, Vilanova estava mancada de vies de comunicació que li permetessin la relació i el contacte comercial amb altres centres de desenvolupament, i si fins aleshores el comerç per mar li havia fet guanyar un merescut prestigi, el moment més culminat i pròsper fou a partir de 1759 quan s'inaugurà el camí de terra amb

Vilafranca, que li permetia rebre la majoria de mercaderies de la rica comarca penedesenca.

Posteriorment, se succeïren diversos entrebancs que batzegaren la línia positiva, les pluges i el transport diari que havien malmès en gran manera el camí de terra, la regular presència de bandolers als Puigs d'Olèrdola, l'encariment considerable del transport, l'anul·lació injusta de la construcció naval durant tres anys i mig, la Guerra del Francès i la posterior llarga guerra dels carlins. Acabada aquesta, l'any 1840, es va tornar a arranjar la via de comunicació amb Vilafranca, i es van viure novament dues dècades de progrés i puixança fins que, el divendres, 15 d'abril de 1864, en inaugurar-se el ferrocarril de Vilafranca a Barcelona, després d'una lluita deshonest amb un promotor vilanoví, tot el comerç del ric Penedès va desviar-se cap al port barceloní des de la seva pròpia estació ferroviària, i es va iniciar pràcticament l'adéu de la vital rada vilanovina.

Durant més de trenta anys, els vilanovins lluitaren contra tota mena d'elements per tal d'assolir el seu objectiu prioritari que no era un altre que el portar el ferrocarril a les seves portes. Des del 15 de maig de 1851, data del primer dels tretze intents, fins al dia 29 de desembre de 1881 en què s'inaugurava la línia de la costa en el sector Barcelona-Vilanova, fórem, tal com comentàven, trenta anys de lluites oficials, menyspreus, injustícies i trepitjades envers els interessos vilanovins.

La companyia del Ferrocarril del Nord, recolzada sempre pel Govern central, feia que sistemàticament el carril de la costa es trobés amb fortes oposicions que obstruïen i impedièn l'obtenció de l'ansieja concessió.

Per això, quan Gumà va assolir el permís oficial, Vilanova va esclatar de goig i joia i va celebrar les festes més extraordinàries i mai igualades en cap altre esdeveniment fins aleshores enregistrat en els annals de la seva història.

AQUEST RETRAT S'HA EDITAT
AMB MOTIU DE LA COL·LOCACIÓ
D'UNA PLACA COMMEMORATIVA
A LA CASA ON VA NÉIXER
L'HOMENATJAT

D'aquest opuscle se n'ha fet una edició de 300 exemplars

VILANOVA I LA GELTRÚ

1999